

Рогович М.Д., к.філол.н., доцент

(Львів, Академія мистецтв)

ЗМІНА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ РОЛІ КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ДЕРЖАВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ УКРАЇНИ ПРОТЯГОМ XVII - XVIII СТ.

Роль і значення Києво-Могилянської академії оцінювались дослідниками різних епох по-різному, починаючи від трактування її як першого вогнища вищої освіти східних слов'ян і закінчуючи оцінкою Академії як активного осередку русифікації, а отже, й денационалізації українського народу та підпорядкування його феодално-кріпосницькій системі Російської імперії.

Така неоднозначність оцінки ролі Академії в духовному житті українців XVII-XVIII ст. викликана ігноруванням факту постійної зміни державно-правового статусу України як в межах тих держав, до складу яких вона входила /Польща, Росія/, так і в загальноєвропейській суспільно-політичній ситуації вказаного періоду.

В історії Києво-Могилянської академії вимальовуються кілька функціонально відмінних, політично зумовлених періодів, перший з яких охоплює час, коли православна шляхта, міський патриціат, а також частина нобілітету України та Білорусії формально домоглися конфесійної та політичної рівноправності в межах єдиного Королівства Польського й тому трактувала його як свою "вітчизну", а Києво-Могилянська академія функціонувала як ренесансний, власне світський, загальностановий освітній заклад на зразок аналогічної за своїми завданнями Замойської академії, готуючи кадри головно для державної, суспільно-політичної діяльності.

Другий період співпадає з часом фактичної незалежності Української козацької держави, коли, окрім вже згаданої функції, Академія створювала основу теоретично-богословського обґрунтування українського варіанту православ'я, а Києва - як духовного центру всього православного світу та єдиного спадкоємця духовної культури Київської держави.

Разом з позбавленням України її державної незалежності та включення до складу Російської імперії Києво-Могилянська академія своїм завданням мала підготовку кадрів для здійснення реформаторських планів російських самодержців не стільки в Україні, скільки в Росії.

Останній період існування Києво-Могилянської академії, коли остаточно були ліквідовані рештки автономії України, збігається з

перетворенням її на винятково духовний заклад зі строго визначеними, головню антидержавницькими щодо України, русифікаторськими, денационалізаторськими функціями.

Ігнатова О.В., аспірантка

(Київ, Ін-т археографії НАН України)

ОСВІТНІ ІДЕАЛИ ВИХОВАНЦІВ КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ (за матеріалами приватного листування)

Основна ідея епохи Просвітництва - удосконалення суспільства шляхом удосконалення індивіду — поширювалася на Лівобережній Україні і знаходила своїх прихильників серед різних суспільних верств, зокрема серед козацької старшини - політичної та інтелектуальної еліти Гетьманщини XVIII ст. Переважна її більшість здобула освіту у Києво-Могилянській академії, яка була на той час джерелом розповсюдження європейської просвітницької ідеології та гуманістичних принципів в Україні. Її вихованці володіли кількома іноземними мовами, вивчали класичну літературу та світову філософську спадщину, що надавало їм можливості продовжити навчання в кращих європейських університетах. Рівень освіченості відкривав їм доступ до посад у гетьманському уряді та імперських державних установах.

Погляди на роль і значення освіти не лише для кожної людини, але й в цілому для суспільства особливо яскраво відбиваються у приватному листуванні козацької старшини, наприклад, у листах представників таких впливових родів, як Ханенки, Полетики, Марковичі, Сулими. Зміст і форма листування дозволяють прослідкувати освітні та моральні орієнтації, узвичаєні в даному середовищі, систему освіти та виховання, яку батьки прагнули дати своїм дітям. В цьому плані пропонується розглянути "Настанови" Миколи Ханенка сину, якого він відправив вчитися у Кільський університет, листування з синами Григорія Андрійовича Полетики, листи Я.Сулими сину Павлу в Геттінген та ін. У приватному листуванні відбивається також "вічна" тема взаємовідносин батьків і дітей.